

<p>СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"</p> <p>БЪЛГАРИЯ, СОФИЯ 1504</p> <p>БУЛ. "ЦАР ОСВОБОДИТЕЛ" 15</p> <p>ТЕЛ. 9308 223</p> <p>ТЕЛ. 9308 564; 9308 572</p> <p>ФАКС 092/46-30-22/</p>		<p>SOFIA UNIVERSITY ST. KLIMENT OHRIDSKI</p> <p>1504 SOFIA, BULGARIA 15 TZAR OSVOBODITEL BD. TEL. 876 292; 9308 223</p> <p>TEL 9308 564; 9308 572</p> <p>FAX 092/46-30-22/</p>
---	---	--

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Даниела Стефанова Стоянова, от Катедрата по Археология при Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, член на Научно жури, утвърдено със заповед на г-н Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ (РД–38–26/19.01.2023 г.), за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.2. История и Археология/ Археология/ Тракийска археология

за дисертацията на **Веселина Димитрова Димитрова**, редовен докторант към Катедра Археология, Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, на тема: *Погребални практики и съоръжения в Казанлъшката долина през Късножелязната епоха*, с научен ръководител проф. д-р Тотко Стоянов.

Предложената за защита дисертация има много добре подбрана тема, с ясни цели и задачи и оптимална структура, които позволяват създаването на солидно, професионално изследване, с безспорно дисертабилен характер. Всъщност това показва, дори в предварителен план, докъде могат да стигнат възможностите на така зададената работа, без това да е рисково от гледна точка на всички възможни изпитания по пътя на нейното реализиране: липса на достъп до информация и материали, поради различни причини, нееднакво качество на наличната документация (текстова, техническа и фотодокументация), нееднакво ниво на компетентност при изпълнението на теренните проучвания. В тази връзка включването на 60 непубликувани могили е повече от показателно. Всъщност не би могло и да е друго. Темите за дисертации по археология отразяват възможностите за следващи нива на синтез и анализ на базата на реализирани поради една или друга причина археологически проучвания и евентуално последвалите ги публикации, които позволяват обобщения в регионален или надрегионален контекст. В този смисъл натрупаните данни, на различни нива, за погребалните практики и съоръжения в Казанлъшката долина през късножелязната

епоха според мен позволяват едно завършено в регионален план изследване, което е и предложението за защита труд на Веселина Димитрова.

Представената дисертация е с впечатляващ обем от 924 стр., които включват основен текст, от който 300 стр. текст и 70 стр. използвана литература (над 900 заглавия), Каталог от 474 стр. и 73 стр. Приложения (25 таблици, 33 карти, 11 образа и 9 табла). Още тук искам да отбележа, че текстът в основната част и каталога е написан на професионален език, показващ високо ниво на познаване и разбиране на професионалната литература и терминология, а представената графична и фотодокументация е на нужното ниво (доколкото позволяват това и използваните източници). Таблиците, картите и таблата са изцяло авторски. Трите части са органично свързани и позволяват много ефективно им използване.

В гл. I. Въведение в проблематиката са представени задължителните компоненти на една дисертация: цели и задачи, методи на изследване, териториален и хронологически обхват, история на проучванията и историография, проблеми на изследванията. Всички изброени елементи са ясно формулирани. Особено важно тук намирам систематизирането на етапите на проучванията в Казанлъшката долина, както и очертаването на основни проблеми свързани с тези проучвания. Ще подчертая един от тях, които безспорно има значение за адекватното реализиране на дисертацията: липсата на ясен терминологичен апарат в голяма част от първичните публикации и свободното от аргументи използване на термини като „храмове“, „култови комплекси“ и „мавзолеи“, дори за един и същ паметник, или пък широките хронологически граници на паметниците, които нямат научна обосновка.

Структурата на основния текст е подчинена на структурата на каталога, в които с помощта на еднакви елементи е подредена наличната информация за могилиците/могилните некрополи и плоските гробове. Това е първото аналитично ниво в работата, което позволява обобщенията в основните глави (II–VII). Каталогът съдържа 164 каталожни номера, от които 162 могили, обособени в 37 некропола и 2 плоски гроба.

В гл. II. *Некрополи. Типология и хронология* са обобщени данните за некрополите. Няма съмнение, че могилното погребение е обичайната форма за населението от всички социални групи в Казанлъшката долина. Тук мога да отбележа очевидните възможности на автора да извлича и систематизира информация, която не е била целенасочено изведена в наличните публикации. Получена е пълна картина на

могилните некрополи в Казанлъшката долина. Това се прави за пръв път в този обем и мащаб и може да бъде отбелязано като приносно.

В гл. III *Погребални структури* в могилите са класифицирани 10 категории: урнови гробове, площадки, клади, гробни ями, каменни могили, зидани гробове, саркофази, гробници, неустановен тип на гробното съоръжение, вторични гробове. Всяка от категориите е разгледана изчерпателно, доколкото това позволяват наличните данни. Тук бих очертала приносите на автора в няколко аспекта. За пръв път се показва разнообразието от погребални съоръжения през късножелязната епоха в района, която разбира се има значение и в по-широк географски ареал. На базата на наличната информация, която в повечето случаи не е пълноценна, с критичен подход е направена максимално коректна идентификация на съответните съоръжения. За пръв път се предлага цялостна типология на монументалните гробни съоръжения в Казанлъшката долина. Последните са поставени в по-широк контекст на познатото от други части на Тракия, Елада, Македония и Анатолия. Това разбира се е обусловено и от натрупаните към момента по-ранни приносни изследвания от други автори.

Гл. IV. *Допълнителни съоръжения и контексти* е на практика първо по рода си обобщение на информацията за ями, ритуални площадки, каменни и керамични струпвания, крепиди, огнища и др. структури, документиращи в могилите. Това обобщение позволява да се излявят практики и действия, които имат място в обредите на различните социални групи в тракийското общество от втората половина на I хил. пр. Хр.

В гл. V *Обреди* отново за пръв път, на базата на наличната информация, е направено обобщение върху характеристиките на обредите в долината. Това дава възможност да се направят редица важни изводи: предпочитанието на инхумацията пред кремацията, практики с разчленяване на тялото на покойника, жертвоприношения на различни животни. Очерталият се огромен процент на празни могили е много впечатляващ и заслужава специално внимание.

В гл. VI *Инвентар* е направен много обстоен преглед на отделните категории артефакти документиращи в погребенията като част от инвентара или свързани с допълнителните съоръжения и контексти в могилите. На практика това е цялостен обзор, направен тук за пръв път, които позволява да се видят различни аспекти: свързани с характерни елементи на инвентара, особено що се отнася до представителните комплекси; икономическите възможности и контакти на района, импортната и местната продукция, социалната структура, прецизирането на

хронологията и др. Тук, както впрочем и в предходните глави отново се виждат възможностите на Веселина Димитрова, не само да систематизира информацията, но и да я анализира, както и познанията и върху разнообразни теми и предмети, необходими за анализ в тази и предходните глави. Особено съм впечатлена от анализа на елементите от въоръжението, конската амуниция и ювелирството.

В гл.VII Селищна система са дискутирани възможностите за локализиране и обвързване на данните от обособените некрополи с данните за селищната мрежа, която на този етап, с малки изключения, всъщност не е добре позната. С пълноценния анализ на некрополите Веселина Димитрова поставя нови възможности за системен анализ и в тази покоса.

В заключението са отразени основните резултати от работата, като са потърсени отговори на по-общи и специфични въпроси.

Авторефератът отразява пунктуално постигнатото в дисертационния труд. Веселина Димитрова е автор на три публикации, пряко свързани с темата на дисертацията. Две от тях са излезли от печат.

В заключение мога да потвърдя, че представеният текст е оригинален и приносен. Той представлява изцяло завършено изследване, чието скорошно обнародване ще е от изключителна полза за надграждане на изследванията по темата за погребалните практики в Тракия през късножелязната епоха.

Всичко коментирано дотук ми позволява да гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на **Веселина Димитрова Димитрова.**

9.04.2023 г.

доц. д-р Даниела Стоянова